

HADD IL-PALM FILGHODU F'BIRŽEBBUGA

minn ANGELO DOUGALL

Għal darb'ohra din is-sena(1989), jum il-Hadd, 19 ta' Marzu, rajna f'Birzebbuġa, l-''pageant'' religjuż ta' Hadd il-Palm, it-tielet darba li sar, u li nistgħu inqisuh bhala avveniment folkloristiku. Forsi għad narawh ukoll jinxtered ma' dawn il-gzejjer tagħna. Fuq kollox, il-folklor ta' pajjiz huwa sensiela ta' drawwiet jew avvenimenti hajjin, marbuta mal-hajja tar-rahal, belt, provinċja jew pajjiz, li jkun marbut mal-poplu fil-hajja religjuza, u folkloristika, fil-hajja socjo-kulturali, u li jsiru parti mic-cerimonji tal-poplu. Dän il-grajja jew "pageant" f'Birzebbuġa kienet turija religjuza gdida, mqanqla u sabiha, u li għandha tolqot l-immaginazzjoni ta' kulhadd.

F'Hadd il-Palm filghodu, fil-ftugh tal-festi tal-Gimħha Mqaddsa u ta' L-Għid il-Kbir, issir ic-cerimonja li tfakkarr id-dhul trijonfali ta' Gesu Kristu f'Gerusalemm, riekeb fuq hmara fost fost l-ghajjat ta' Osanna u l-kant tal-poplu Ħħudi, u tixxit tal-weraq tal-palm u taz-zebbug. Din il-grajja msemmija fit-Testment il-Għid baqghet titfakkarr bl-akbar solennita' mill-Knisja Nisbanija, bic-cerimonja li ssir f'Hadd il-Palm filghodu.

Qabel bdiet ic-cerimonja religjuza fil-Knisja, dehru fit-toroq ta' Birzebbuġa corma zagħażagh lebsin ilbies Ħħudi bhal dak ta' zmien Kristu, u zagħzugh minnhom kien liebes ta' Kristu, riekeb fuq hmara. Dawn bdew iduru t-toroq ta' dan ir-Rahal pittoresk, bil-weraq tal-palm u taħbi-friegħi taz-zebbug f'ihom, flimkien ma' nies ohra ta' Birzebbuġa, akkumpanjati mill-kor tal-knisja. Ghaddew mit-toroq ikantaw innijiet u kant iehor religjuż ferrichi.

Dan il-''pageant'' organizzata mill-Vici, Dun Evan Caruana, u minn zagħzagh ta' l-Azzjoni Kattolika ta' Birzebbuġa, flimkien mal-kor tal-parrocca, u ohrajn li jieħdu sehem fir-recta tal-Passjoni matul il-granet tal-Gimħha Mqaddsa. Forsi bil-mod il-mod, dan il-''pageant'' jinfirex ma' bliet u rhula ohra ta' dawn il-gzejjer, u jibqa' fil-hajja folkloristika religjuza. Dan il-''pageant'' go Birzebbuġa, imqanqal mill-hegga taz-zagħzagħ ta' l-Azzjoni Kattolika tal-lokal, jigbed l-ammirazzjoni u kummenti tajba ta' gazzetti nazzjonali, u ta' hafna turisti li jinzertaw madwarna f'dawk il-jiem.

Fiz-zminijiet nofsana(medjo-evo) din ic-cerimonja ta' Hadd il-Palm kienet issir b'solennita' mill-poplu kollu li fiha kienu jiehdu sehem, kif ukoll kienet issir 'pageant' mhux wisq differenti minn kif qed issir f'Birzebbuga. Kienu wkoll jilbsu xi vestwarju, u fost il-ferh u l-kant tal-poþlu kienu jibqghu dehlin bil-hmara fil-knisja jew kattidral ta' fejn kienet issir din ic-cerimonja jew "pageant". Fl-ibliet ta' l-Ewropa ta' Fuq, fejn kienu jsiru dawn il-"pageants", daqs sitt mitt sena ilu, għadhom jinstabu mxerrdin f'xi muzewijiet statwi mdaqqsin ta' din ic-cerimonja, ghaliex dan l-avveniment fil-hajja ta' Gesu' Kristu, u d-dħul trijonfali tiegħu f' Gerusalemm, qanqal l-immaginazzjoni ta' hafna artisti, poeti, kittieba u muzicisti, u l-gwejda hmara hadet il-glorja mist-hoqqa li fost tant kreaturi qasmet ma' Kristu l-glorja tal-Osanna fid-dħul tiegħu trijonfali f'Gerusalemm.

Il-Hmara fil-Leggenda Maltija

Il-hmara, bhima gwejda tar-razzett u tal-hajja rahlija, fid-dinja Rollha u aktar u aktar hawn Malta, fejn l-ambjent rahħali tagħna jixbah lil-dak ta' Israeħ, konna sikwit narawha tigbed bill-qajla l-qajla, xi karrettun zghir tal-haxix mat-toroq tagħna. Hasra li ftit għadna rarawha llum. Hija bhima wisq imsemmija fil-Bibbja Mqaddsa, kif ukoll insibuha msemmija fil-hajja ta' Gesu' Kristu. Tfakkarna wkoll f'poezija ckejkna tal-poeta kattoliku Ngliz G.K.Chesterton, imqanqla minn sentimenti lejn din il-bhima gwejda. Insibuha wkoll tiehu sehem fit-tigriji et-tradizzjonali u folkloristici tagħna, li għadhom isiru f' Malta u Ghawdex. Għandna wkoll leggenda marbuta mal din l-imbierka hmara u d-ħul ta' Kristu f'Gerusalemm.

Kif jirrakkontaw il-bdiewa, il-marka ta' salib bil-pil iswed fuq dahar il-hmara, kien hallihielha Gesu' Kristu bhala tifkira tar-rikba tiegħu fuqha, meta dahal Gerusalemm. Mela kull hmara li titwieleb b'dik il-marka ta' salib iswed fuq dahra, hija mizmuma b'ghozza kbira. Insejhulha l-Hmara ta' Gerusalemm, u meqjusa li hi ta' nisel ta' dik il-hmara li fuqha rikeb Gesu' Kristu nhar Hadd il-Palm.

Il-folklor fil-hajja tal-poplu huwa sensiela ta' drawwiet li waqt li xi whud minnhom jispiccaw maz-zmien, jintilfu u jintnesew, ohrajn godda jitwieldu jew jirxuxtaw, jitrawmu u jiggħeddu u jibqghu hajjin fost il-poplu. Ta' min ifahhar din il-"pageant" gdida go Birzebbuga, b'itama qawwija li tibqa' ssir ta' kull sena u tinxtered aktar. Wara kollox huwa le poplu li jiehu sehem haj fi drama ta' grajjiet u tifkiri et tagħhom.

Fis-snin li ghaddew, għadna niftakru lill-qassisin u l-kleru ta' kull belt u rahal fic-cerimonja ta' Hadd il-Palm, li kienu jhabbtu mal-bieb maggur tal-knisja fost kant gregorjan

bil-latin li kien zviluppa tul is-sekli minn dak iz-zmien tal-medjo-evo, meta l-poplu kien jiehu sehem attiv f'din ic-cerimonja, b'dinjita' ta' tifkira solenni tad-dhul ta' Gesu' Kristu f'Gerusalem.

F'dan il-"pageant" religjuz u mqanqal li jsir f'Birzebbuga, naraw trawwim gdid ta' dak li kien isir fiz-zminijiet tal-qedem; insejhulu folkloristiku, ghaliex f'din ic-cerimonja ta' drama jiehu sehem attiv u jhaj il-poplu, b'tifkira solenni ta' Hadd il-Palm filghodu....

Il-Kitbiet li qed jidhru minn pagna 64 il-quddiem, u li ippartecipaw fil-konkors ta' kitba folkloristica 1988, qed jigu ppublikata skond il-kundizzjonijiet u r-regolamenti li kienu gew ippublikati qabel iik-konkors, u li qeghdin jidhru f'din il-harga ta' l-Imnara, pagna 63.(ara paragrafu 'g' tar-regolamenti

---